

system, formed in the previous stages of development of society, gradually cease to meet the social needs actualized. It was studied the approaches for investigation of the values' nature: subjectivism, that takes for the background psychophysical peculiarity of a person; objectivism according to which value is identified with natural peculiarities of objects, understood as a fact; and analysis, where value serves as a moment subject-object relation. Value is considered to be not a property of the subject or initial peculiarity of morality norms, but innovation in the process of life activity period of the person, the subject-object relation, object is realized to be able to meet the requirements of a subject need – human, or a social unity.

Values are taken as a set of standards and criteria that have an abstract and generalized character, regardless of the concrete person. They are formulated in the form of commandments, statements, general norms of behavior. It was highlighted the process of human values evolution and their connection with certain anthropological types of people, who lived in similar climatic conditions and had opportunity for interaction and sharing practical experience at the level of tribes and nations. There are such groups of people who are translators of values for separate individuals. Human value system is defined as a set of values, with a help of which other people evaluate personal characteristics.

Values as a normative moral base and behavior background are divided into two main types. The values of the first type include the aim, desired results of human activity, that is define life comfort, beauty, peace, equality, freedom, truth, friendship, honesty, kindness, intellect, responsibility, self-control. To individualistic cultures can be related nations of European anthropological type, to collectivistic – asian, eastern cultures.

Keywords: political values; installation, evolution, social mechanism.

УДК 159.923:159.942

doi: 10.15330/ps.7.1.198-207

Євген Карпенко

Львівський державний університет внутрішніх справ
psiholog_pp@ukr.net

ЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ У ДИСКУРСІ ЖИТТЄТВОРЕННЯ

У статті проаналізовано місце феномену емоційної компетентності в становленні дискурсу життєтворення особистості. Відзначено, що її засадничими ознаками є відкритість і діалогічність, що фасилітують процеси життєтворчості в інтра- та інтерпсихічному просторі та сприяють здобуттю певних експерієнтальних «знань» і формуванню відповідних комунікативних «умінь». Отже, емоційна компетентність виконує функцію орієнтації в знаково-символічній реальності внутрішнього та зовнішнього середовища і, відповідно, бере участь у прийнятті рішень стосовно них. Це сприяє реалізації функції особистісного вибору у значущих обставинах життя. Вважається, що цей вибір повинен ґрунтуватися на домінуючій екзистенційній ідентичності та релевантно реалізовуватися на всіх її рівнях: базовому, характерологічному, ситуативному. В цьому контексті емоційна компетентність виступає в якості з'єднувальної ланки між ідентичністю та її зовнішньою поведінковою маніфестацією, в якій вона, власне, й проявляється. Інтегруючи первинні емоції, емоційна компетентність сприяє формуванню системи цінностей, мотивів і світоглядних орієнтацій особистості, а також сприяє їх коректному втіленню в практиці міжособистісного спілкування і, відповідно, конструювання дискурсу власного життя. У цьому полягає ключова роль емоційної компетентності в процесі життєтворення особистості.

Ключові слова: емоційна компетентність, емоційний інтелект, життєтворення, дискурс, наратив, ідентичність, особистість, суб'єкт.

Актуальність проблеми. Загальновідомим фактом є те, що почуття та емоції пронизують усі сфери нашого життя, становлячи його живу тканину, яка не тільки реагує на подразники внутрішнього та зовнішнього середовища, але й бере участь у моделюванні та конструюванні як власного життєвого світу особистості, так і життєвого світу інших людей. Це стає можливим завдяки дискурсивній репрезентації афективної сфери особистості, яка дозволяє не тільки розуміти, оцінювати й інтерпретувати себе та Інших, але й виробляти ставлення до того, що відбувається, самовизначатися в певній ціннісно-смысловій системі координат, орієнтуватися у заплутаних перипетіях зовнішньої та внутрішньої реальності.

Зміст та валентність наших емоцій і почуттів відображають особливості внутрішнього світу особистості, побудови нею стосунків із самою собою, які позиціонуються в континуумах між діалогічністю і замкнутістю, гнучкістю і ригідністю, прийняттям і запереченням тощо. В цьому контексті міжособистісна взаємодія, з одного боку, проектується на підставі її внутрішньої моделі, а з іншого, – сама її конструює. Таким чином, вивчення афективної сфери дає змогу краще зрозуміти інтра- та інтеріндивідні механізми, змістові й функціональні особливості конструювання життєвого світу за допомогою їх прояву у відповідних площинах особистісного дискурсу. При цьому емоційна компетентність, будучи предметом теоретичного аналізу, слугує не тільки ідентифікації тих чи інших емоцій і почуттів, але й позначається на якості адаптаційних процесів і розкритті особистісного потенціалу – як зовнішніх факторах; є показником особливостей побудови стосунків із собою, екзистенційної наповненості життя – як внутрішній складовій.

Мета статті. Сучасна психологічна наука розвивається в руслі ідей постмодернізму і соціального конструкціонізму, приділяючи значну увагу мовленню як засобу конструювання реальності, а також інтерперсональній (міжособистісній, соціальній) взаємодії, які, з одного боку, формують наш досвід, а з іншого, – самі формуються під його впливом. Тому все більшого значення набуває дослідження функціональних взаємозв'язків між явищами внутрішнього та зовнішнього світу, які сумарно формують індивідуально-неповторну і динамічну картину людської екзистенції. В такому контексті вивчення емоційної компетентності дозволить краще зрозуміти її роль у конструюванні життєвого шляху особистості, а також окреслити застосовувані при цьому механізми.

Аналіз останніх досліджень. На сьогодні постмодернізм та постнекласична раціональність як домінуючий тип наукового мислення у межах даного підходу є не тільки способом наукової рефлексії сучасних вітчизняних (Т. М. Титаренко, З. С. Карпенко, В. О. Климчук та ін.) та

зарубіжних (К. Джерджен, Дж. Поттер, Р. Харре та ін.) учених, але значною мірою впливає на розвиток окремих психотерапевтичних шкіл. До них можна віднести нарративну психотерапію (М. Вайт, Д. Епстон, Дж. Фрідман, Дж. Комбс), психодраму (Я. Морено, Г. Лейтц, П. П. Горностай та ін.), короткотермінову психотерапію, фокусовану на рішенні (С. де Шазер, К. Берг), сімейну психотерапію (Б. Хелінгер, А. Фон Шліппе, Й. Швайцер, А. В. Черніков та ін.), позитивну психотерапію (Н. Пезешкіан, Х. Пезешкіан, В. Карікаш та ін.) тощо. Ці та інші напрями розвиваються, збагачуючись ідеями постмодернізму. Аналізуючи зазначені процеси, В. О. Климчук пише про те, що «сьогоднішні психоаналіз, гештальт-терапія, психодрама, позитивна психотерапія, клієнт-центрована терапія, когнітивно-поведінкова терапія чи транзакційний аналіз суттєво різняться від своїх класичних прототипів» [8, с. 58]. Автор відзначає, що з-поміж іншого відбувається зближення їх загально-психологічних засад та запозичення методичного інструментарію. Це відбувається завдяки інтегративному потенціалу постмодернізму, який перше місце відводить «творенню, а не вивченню особистісної й соціальної реальності» [8, с. 23]. І основну роль у цьому процесі відіграє сама людина, яка повинна бути чутливою до різноманітних факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, вміти орієнтуватися в них та здійснювати самостійний вибір, від чого залежить автентичне конструювання особистістю власного життєвого шляху.

У цьому процесі значною мірою допомагає емоційна компетентність, яка відносно недавно стала предметом наукової рефлексії, що пов'язано з практичною затребуваністю знань про цю людську здатність у сферах організаційного менеджменту, спорту, педагогіки, соціальної реабілітації тощо. Значний внесок у дослідження даного конструкту зробили Д. Гоулман, П. Селовей, Дж. Мейер, К. Саарні, К. Штайнер, Р. Бар-Он та інші. При цьому вони використовували такі терміни, як «емоційна компетентність», «емоційний інтелект», «емоційно-соціальний інтелект», «емоційна грамотність».

З огляду на окреслені тенденції розвитку сучасної наукової думки ми спробували пролити світло на зміст досліджуваних тематичних конструкцій, а також визначити функції емоційної компетентності у процесі життєтворення особистості.

Виклад основного матеріалу. Виникнення емоцій і почуттів пов'язане як із реакцією на зовнішні обставини, так і зі специфічними внутрішніми умовами, які є не тільки взаємопов'язаними, але взаємозумовленими. Тут доречно згадати вчення Н. Пезешкіана про моделі для наслідування та базові емоційні установки, які тісно пов'язані одні з одними. Так, засвоєння моделей для наслідування у сферах Я, Ти, Ми і Пра-Ми ініціює появу релевантних базових емоційних установок людини, які, своєю чергою, виступають моделями для її дітей та їх нащадків [6; 11]. В. Карікаш називає цю частину раннього емоційного особистісного досвіду «первинною емоційною ідентичністю» [3]. Рухаючись у теоретико-

прикладному фарватері позитивної психотерапії, він виділяє три рівні ідентичності, а саме: ситуативну (Хто я в цій ситуації?), характерологічну (Хто я? Який я?) і базову (самоідентифікація на основі стійких категорій, таких як стать, національність, вік, професія, релігія тощо). Ідентичність, сформовану на основі вікової самоідентифікації в контексті екзистенційних цінностей, вчений визначає як екзистенційну ідентичність (Хто я на цьому етапі життєвого шляху і які мої найважливіші цілі й цінності?), яка буває п'яти видів («вершин»), що змінюють один одного в процесі онтогенезу: Я-син / дочка; Я-чоловік / жінка; Я-родитель; Я-людина; Я-частина Всесвіту. При цьому він зазначає, що таку екзистенційну періодизацію не варто вважати формальними стадіями розвитку. Різні ідентичності можуть в один і той же час перетинатися, конкурувати, доповнювати одна одну [3].

Ми далекі від думки, що зазначена типологія ідентичностей є незмінною і вичерпною, однак такий підхід дозволяє уявити ідентичність не стільки як стале, ригідне утворення, скільки як динамічну систему взаємодії з собою і зі світом. Керуючись принципами постнекласичної раціональності, Т. М. Титаренко зауважує, що «постмодерна особистість далека від усталеної, досягнутої ідентичності. Вона готова включатися в нові й нові пригоди, де, можливо, знайде або втратить якусь частку себе. Навіть такі звично стабільні характеристики ідентичності, як вік чи гендер уже не є якорями, що утримують особистість у бурхливому морі її життя. Усе навколо і всередині людини є плинним, змінюваним, нестатичним. Непорушна, гармонізована, зріла «Я-концепція», якої ми колись досягнемо, залишається лише в спогадах, підручниках, мріях» [13, с. 8]. В. О. Климчук вживає термін «множинна ідентичність». Він пише, що ідентичність стає досягненням стосунків, і тепер можна говорити про мережу ідентичностей, які складають контекст соціальних стосунків [8, с. 40].

Така інтернальна та екстернальна «плинність» по відношенню до особистості змушує дослідників звертати увагу не стільки на структурні, скільки на функціональні особливості конструювання ідентичності; на специфіку її наративної самопрезентації в дискурсі життєтворення. У цьому контексті феномен емоційної компетентності набуває нового значення, яке стає помітним при аналізі основних дефініцій, в межах яких він існує, – дискурсу і наративу.

«Дискурс – це наділений значенням фрагмент усної або писемної мови; фрагмент мови, що віддзеркалює соціальну, епістемологічну та риторичну практику групи; або спроможність мови віддзеркалювати й обмежувати цю практику в групі, а також впливати на неї» [2, с. 126]. При цьому наратив є логічно впорядкованою розповіддю, історією власного життя з викладеними у ній подіями, що утворюють деякий внутрішньо несуперечливий ціннісно-смысловий лад [7, с. 156]. Його можна визначити як замкнуту завершену структуру, що містить такі характеристики: послідовність і завершеність дій і подій, які розміщуються у визначеному автором порядку; оцінки найбільш значущих подій і афективне ставлення

оповідача [4, с. 40]. Звідси висновуємо, що дискурс є такою формою репрезентації нарративу, в конструюванні якого суттєву роль відіграють всі сфери особистості: ціннісно-смилова, мотиваційна, когнітивна та, звичайно, емоційно-вольова. Ці сфери функціонують, взаємодіючи з соціальним середовищем. Воно стимулює їхній розвиток і вияв, сприяє рефлексії, деконструкції та реконструкції ідентичності, яка, як зазначалося, має процесуальний характер. При цьому ціннісно-смилова сфера детермінує розвиток мотиваційної. Адже мотивація являє собою «спонукання, що викликають активність організму і визначають її спрямованість» [14, с. 264]. У подальшому взаємозв'язки з іншими сферами ми будемо розглядати крізь призму почуттів та емоцій.

Взаємозв'язок між емоційно-вольовою та мотиваційною сферами особистості в контексті вивчення емоційної компетентності чітко простежується при аналізі чотирьох фундаментальних мотивацій за А. Ленгле. Основне питання першої фундаментальної мотивації – чи можу я бути в цьому світі?; другої – чи подобається мені жити?; третьої – чи маю я право бути таким?; четвертої – що я повинен робити? [9]. Відповіді на ці питання (свідомі чи ні) людина дає, опираючись на власні базові емоційні установки. При цьому питання перших двох фундаментальних мотивацій у здорової людини викликають ствердну відповідь і стосуються категорії «Бути», статички життя, тоді як питання третьої і четвертої мотивацій можна узагальнити питанням «як бути?», що стосується орієнтації в зовнішніх обставинах і, відповідно, категорії «Робити», динаміки життя. Вони передбачають можливість оцінювання, осмислення (у значенні наділення смислом), а також готовність до внутрішнього діалогу, який здійснюється за посередництва емоційної компетентності. Та, своєю чергою, визначає релевантність відповідей на питання третьої і четвертої фундаментальних мотивацій до питань, поставлених на перших двох рівнях.

Загалом, ми вважаємо, що питання всіх чотирьох фундаментальних мотивацій апробуються ідентичностями, які таким чином «перевіряють» себе на життєздатність. Внаслідок цього вони деконструюються, реконструюються, змінюються та доповнюються. І чим вищою є емоційна компетентність, тим ефективніше відбуваються ці процеси. Адже вона здебільшого орієнтована не стільки на інтерпретацію, скільки на розуміння сигналів внутрішнього та зовнішнього світу. Звичайно, що наділяючи їх певним значенням («хороше» – «погане», «безпечне» – «небезпечне», «приємне» – «неприємне» тощо), вона вже мимоволі інтерпретує їхній зміст. Утім, в даному випадку це скоріше наближує людину до себе, ніж віддаляє. А от свідомо когнітивна інтерпретація чи дія механізмів психологічного захисту часто, навпаки, дистанціює особистість від розуміння себе та зовнішнього світу, а відтак і конгруентного, автентичного, осмисленого (тобто наділеного смислом) конструювання власного життєвого шляху.

А. Ленгле говорить про те, що «почуття – це основа і сила для мотивації... Також вони слугують основою для наших емоцій і переживань»

[10, с. 19]. Він вважає їх виникнення індикатором конгруентності (або не конгруентності) внутрішніх умов до зовнішніх обставин, що впливає на якість, силу та валентність емоцій. Вважається, що чим більше ми не приймаємо, витісняємо власні емоції, почуття, тим більше вони нас контролюють.

А. Ленгле також вводить поняття «первинної емоції». Ним «позначають те, що відчувається вперше, часто неусвідомлену чи навіть витіснену, ще не опрацьовану в мисленневих процесах якість емоції, яка викликана відчуттям чи сприйняттям об'єкту чи процесу із зовнішнього чи внутрішнього світу. Первинна емоція містить первинну афективну оцінку сприйнятого. Ця оцінка формується за допомогою віднесення сприйнятого до базового ставлення до життя» [10, с. 307]. Таким чином, виникнення «первинних емоцій» передуює когнітивній обробці інформації, що постає вторинним процесом. Вони повинні інтегруватися особистістю, що є завданням емоційного інтелекту / компетентності, якому далеко не завжди притаманна усвідомленість [5].

Втім, А. Ленгле не вводить поняття емоційної інтелекту чи компетентності, а тільки акцентує увагу на значенні почуттів у процесі конструювання власного життєвого шляху. Дані концепти розкриваються у працях Д. Гоулмана, П. Селовей, Дж. Мейєр, К. Саарні, К. Штайнера, Р. Бар-Она та інших. Однак у чому ж тоді відмінності між ними в контексті вивчення дискурсивного конструювання життєвого шляху особистості? Щоб дати відповідь на це питання, слід проаналізувати семантичне та функціональне значення понять «компетентність» та «інтелект».

«Компетентність (від лат. *competens* – відповідний, здатний) – психосоціальна якість, яка означає силу і впевненість, що виходить із почуття власної успішності й корисності, які дають людині усвідомлення своєї спроможності ефективно взаємодіяти з оточенням» [14, с. 203]. При цьому «інтелект (від лат. *intellectus* – пізнання, розуміння, розум) – це індивідуальні особливості, які належать до пізнавальної сфери, насамперед до мислення, пам'яті, сприйняття, уваги і т. д.» [14, с. 178]. Звідси бачимо, що поняття інтелекту спрямовує нас до вивчення когнітивних процесів особистості, акцентує увагу на тому, що вона повинна «знати», в той час як компетентність містить виразний соціальний відтінок, який передбачає вміння застосовувати свої знання на практиці («вміти»). Але в даному випадку людина не може «вміти» без «знати». Керуючись такими міркуваннями, можна припустити, що, з одного боку, емоційний інтелект є основою емоційної компетентності, а з іншого, остання є ширшим поняттям, яка, власне, і проявляється у практиці міжособистісного дискурсу. Емоційну компетентність можна назвати опредмеченим у соціальному просторі емоційним інтелектом, що перебуває з нею у відносинах взаємної детермінації. І хоча зі структурної точки зору він є первинним по відношенню до емоційної компетентності, його пізнання опосередковується та уможлиблюється саме нею. Адже жоден із цих конструктів не в змозі

існувати незалежно один від одного. Таким чином, вивчення емоційної компетентності, а відтак і емоційного інтелекту важко уявити без вивчення продуктів їх прикладного втілення, що проявляється в конструюванні міжособистісного дискурсу. Це робить відкритість до діалогу (внутрішньо-та міжособистісного) не тільки характерною ознакою емоційної компетентності, але й мірилом її розвитку.

Така діалогічність є ознакою якісного контакту з собою, контакту, який дозволяє «бачити» безліч варіантів як різноманітних моделей поведінки в ситуації тут-і-тепер, так і стратегій, способів і засобів конструювання свого життя; маневрувати між пріоритетними ролями та ідентичностями. Діалогічність створює можливості для вибору, який не може бути осмисленим та конгруентним ідентичності, а відтак і вдалим без розвиненої емоційної компетентності. Т. М. Титаренко пише, що енергетичним джерелом учинкової активності, що спрямовує індивідуальне життєтворення, є життєвий вибір, реалізація якого сприяє зміні одного нарративу на інший [12, с. 258]. Отже, якщо джерелом вчинку є вибір, то джерелом вибору, на наш погляд, є емоційна компетентність. Вона наближує індивіда до самого себе, до власної ситуативної, характерологічної, а згодом і базової ідентичності, що за умови їх внутрішньої узгодженості дає підстави суб'єкту зробити осмислений вибір, реалізуючи вольовий компонент саморегуляції особистості. При цьому, коли ми говоримо «осмислений», то, знову ж таки, маємо на увазі такий вибір, який автор наділив смыслом. У такий спосіб ми реалізуємо ті цінності, які А. Ленгле назвав екзистенційними.

«Те, що прагне досягнути в нас цієї відкритості, те, зачіпає і стимулює нас, – це цінності екзистенції (екзистенційні цінності)... Ми відчуваємо це спочатку на емоційному рівні і тільки потім аналізуємо це у своїх мисленнєвих процесах. Ми відчуваємо ще далі, внутрішню позицію і першу інструкцію до дії»... [10, С. 33-34]. Тоді як екзистенційні цінності становлять змістову смислову складову, емоційна компетентність являє собою операційний елемент конструювання життя, виступає засобом втілення в життя екзистенційних цінностей. Це корелює зі змістовим та функціональним призначенням особистості та суб'єкта відповідно, згідно з якими особистість виконує смислороджувальну функцію, а суб'єкт виступає засобом реалізації смислу [5].

Зі структурної точки зору екзистенційні цінності наповнюють собою відповідну екзистенційну ідентичність, становлення якої відбувається в той чи інший період її онтогенетичного розвитку. Відкритість новому досвіду, активність у знаходженні та конструюванні нового ціннісно-смислового поля особистості є надійною запорукою її еволюційного розвитку, джерелом психічного здоров'я та гнучкості. Діалогічність як один із критеріїв емоційної компетентності виступає тим фактором, що сприяє інтеграції ціннісного матеріалу в формі первинних емоцій. І чим більше індивід до них дослухається, тим більш автентичним і цілісним є його життєвий шлях. У

подальшому ж та чи інша екзистенційна ідентичність за допомогою втілення відповідних цінностей проявляється в просторі інтерсуб'єктної взаємодії. Так відбувається її дієве утвердження (функція суб'єкта) і вплив на інших учасників міжособистісного дискурсу. Це, своєю чергою, не тільки створює контекст їх особистісного розвитку, але й різною мірою впливає на нього, зумовлює конструювання власних смислів (функція особистості).

Таким чином, специфіка міжособистісного дискурсу сприяє конструюванню життєвого шляху, який в подальшому чинить на нього зворотний вплив. Звідси висновуємо, що цей процес підпорядковується принципу циркулярності, який постулюється в межах системної сімейної психотерапії. Він означає підпорядкування всіх подій, що відбуваються в оточуючому середовищі, не лінійній, а круговій причинності. «Подія А не є наслідком події Б; подія А породжує подію Б так само, як і подія Б породжує подію А» [4, с. 76]. Це твердження підкреслює роль емоційної компетентності не тільки в кращому саморозумінні та конструюванні автентичного життєвого шляху, але й у чутливості до життєвих сценаріїв інших людей, суспільства в цілому, що взаємодіє з нами здебільшого у формі міжособистісного дискурсу і сприяє нашому становленню і розвитку.

Висновки. Емоційна компетентність тісно пов'язана зі всіма сферами життя людини. Вона ґрунтується на домінуючій екзистенційній ідентичності, що обирає і втілює в життя притаманні їй цінності, сприяє формуванню системи мотивів та визначає специфіку пізнання себе й оточуючого світу. Проявляючись у практиці конструювання міжособистісного дискурсу, вона включає в себе частку «знати» як інтелектуальний компонент, і «вміти» як інтра- та інтерособистісні навички прикладання своїх «знань». Функціонуючи у просторі внутрішньо- та міжособистісної взаємодії, емоційна компетентність відповідає не тільки за розуміння сигналів внутрішнього та зовнішнього світу, але й за здійснення вибору. Цьому сприяють такі її ознаки, як відкритість та діалогічність. З їх допомогою відбувається інтеграція первинних емоцій, що слугують індикаторами відповідності внутрішніх умов до зовнішніх обставин. Таким чином, конструювання життєвого шляху особистості виявляється прямо пов'язаним із розвитком емоційної компетентності. Саме завдяки їй процес конструювання свого життєвого шляху стає більш автентичним і осмисленим, а особистість розвиває (само) розуміння і гнучкість.

Перспективний вектор досліджень полягає в теоретичному дослідженні функцій емоційної компетентності в контексті нарративного та ментативного сценаріїв конструювання життєвого шляху особистості; емпіричній верифікації ролі емоційної компетентності в процесі життєтворення особистості.

1. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект на работе / Дэниел Гоулман ; [пер. с англ. А. П. Исаевой]. – М. : АСТ: АСТ МОСКВА; Владимир : ВКТ, 2010. – 476 с.

2. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора ; [пер. з англ. В. Шовкун] ; [наук. ред. пер. О. Шевченко]. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
3. *Карикаш В. И.* Пять вершин на жизненном пути: психотерапия посредством трансформации экзистенциальной идентичности / В. И. Карикаш // Позитум Украина : науч.-практ. ж-л. – 2008. – № 2. – С. 18–20.
4. *Карпенко Є.* Методи сучасної психотерапії : навч. посібник / Є. Карпенко. – Дрогобич : Видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2015. – 120 с.
5. *Карпенко Є.* Методологічні настанови щодо вивчення емоційного інтелекту в парадигмі позитивної психотерапії / Євген Карпенко // Психологія особистості. – 2014. – № 1 (5). – С. 90–97.
6. *Карпенко Є.* Самоактуалізація і адаптація: від конфронтації до кооперації : монографія / Євген Карпенко. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2013. – 272 с.
7. *Карпенко З. С.* Аксиологічна психологія особистості : монографія / З. С. Карпенко. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. – 512 с.
8. *Климчук В. О.* Мотиваційний дискурс особистості: на шляху до соціальної психології мотивації : монографія / В. О. Климчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 290 с.
9. *Лэнгле А.* Жизнь, наполненная смыслом. Прикладная логотерапия / Альфريد Лэнгле. – 2-е изд. – М. : Генезис, 2004. – 128 с.
10. *Лэнгле А.* Эмоции и экзистенция / Альфريد Лэнгле ; [пер. с нем. О. А. Шипиловой]. – Х. : Гуманитарный Центр, 2011. – 332 с.
11. *Пезешкиан Н.* Психосоматика и позитивная психотерапия / Носсрат Пезешкиан ; [пер. с нем.]. – М. : Медицина, 1996. – 464 с.
12. *Титаренко Т. М.* Вчинок у приватному житті. Погляд психотерапевта / Т. М. Титаренко // Людина. Суб'єкт. Вчинок: філософсько-психологічні студії ; [за заг. ред. В. О. Татенка]. – К. : Либідь, 2006. – С. 258–279.
13. *Титаренко Т. М.* Постмодерна особистість у динаміці самоконструювання / Тетяна Титаренко // Актуальні проблеми психології. – Т. 2. – Психологічна герменевтика. – К. : Інформаційно-аналітична агенція, 2010. – Вип.6. – С. 5–14.
14. *Шапар Б. В.* Сучасний тлумачний психологічний словник / Б. В. Шапар. – Х. : Прапор, 2007. – 640 с.

REFERENCES

1. *Goulman, D.* (2010). Emocionalnyj intellekt na rabote [Emotional Intelligence at work]. M.: AST: AST MOSKVA; Vladimir (rus).
2. Entsyklopedija postmodernizmu (2003) [Encyclopedia of postmodernism] / za red. Ch. Vinkvista ta V. Teilora ; [per. z anhl. V. Shovkun] ; [nauk. red. per. O. Shevchenko]. K.: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnyvy» (ukr).
3. *Karikash, V. I.* (2008). Pjat' vershin na zhiznennom puti: psihoterapija posredstvom transformacii ekzistsentsialnoj identičnosti [Five pinnacles on the life path: psychotherapy by means of existential identity transformation]. *Pozitum Ukraina* : nauch.-prakt. zh-l, 2, 18-20(rus).
4. *Karpenko, Ye.* (2015). Metody sučasnoji psykhoterapiji : navch. posibnyk [Methodology of modern psychotherapy : a textbook]. Drohobych: Vydavnychyi viddil Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho univertsytetu imeni Ivana Franka (ukr).
5. *Karpenko, Ye.* (2014). Metodolohični nastanovy ščodo vyvčennja emocijnogo intelektu v paradyhmi pozytyvnoji psykhoterapiji [Methodological guidelines for studying emotional intelligence in the paradigm of positive psychotherapy]. *Psycholohija osobystosti* [Psychology of personality], 1 (5), 90-97 (ukr).

6. Karpenko, Ye. (2013). Samoaktualizacija i adaptacija: vid konfrontaciji do kooperaciji : monografija [Self-actualization and adaptation: from confrontation to cooperation : a monograph]. Ivano-Frankivsk: Nova Zorja (ukr).
7. Karpenko, Z. S. (2009). Aksiolohična psihologija osobnosti : monografija [Axiological psychology of personality : a monograph]. – Ivano-Frankivsk: Lileia-NV (ukr).
8. Klymchuk, V. O. (2015). Motyvacionyj diskurs osobnosti: na šljahu do social'noji psihologiji motyvaciji : monografija [Motivational discourse of personality: on the way to social psychology of motivation : a monograph]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka (ukr).
9. Lengle, A. (2004). Žizn', napoln'ennaja smyslom. Prikladnaja logoterapija [Meaningful life. Applied speech therapy], 2-e izd. M.: Genезis (rus).
10. Lengle, A. (2011). Emociji i ekzistencija [Emotions and existence]. H.: Gumanitarnyj Centr (rus).
11. Pezeshkian, N. (1996). Psixosomatika i pozitivnaja psxoterapija [Psychosomatics and positive psychotherapy]. M.: Medicina (rus).
12. Tytarenko, T. M. (2006). Včynok u pryvatnomu žytti. Pohl'ad psyxoterapevta [A deed in personal life. Psychotherapist's opinion]. *L'udyna. Sub'jekt. Včynok: filozofsko-psycholohični studiji* ; [za zah. red. V.O. Tatenka]. K.: Lybid', 258-279 (ukr).
13. Tytarenko, T. M. (2010). Postmoderna osobnist' u dynamici samokonstrujuvannja [Postmodernist personality in the dynamics of self-construction]. *Aktualni problemy psihologiji* [Actual problems of psychology], T. 2, Psiholohična hermenevtyka. K.: Informacijno-analityčna ahentcija, Vyp.6, 5-14 (ukr).
14. Shapar, B. V. (2007). Sučasnyj tlumačnyj psiholohičnyj slovnyk [Modern explanatory dictionary of psychology]. X.: Prapor (ukr).

Yevhen Karpenko

THE MEANING OF EMOTIONAL COMPETENCE OF PERSONALITY IN LIFE CREATION DISCOURSE

The article analyzes the role of emotional competence in establishing the discourse of personal life creation. It has been stated that its basic features are openness and readiness to dialog that facilitate life creation processes in the intra- and interpsychic space and promote acquirement of certain experiential "knowledge" as well as formation of relevant communicative "skills". So, emotional competence has a function of orienting in sign and symbol reality of the internal and external environment and, therefore, takes part in decision-making in respect thereof. This enables realization of the function of personal choice in significant life circumstances. This choice is considered to be based on dominant existential identity and realized in the relevant manner at all its levels: basic, characterological, situational. In this sense emotional competence forms a link between identity and its outer behavioral manifestation. While integrating primary emotions emotional competence facilitates formation of a system of values, motives and world view of personality as well as their correct implementation in the course of interpersonal communication and personal life discourse construction. This embodies the key role of emotional competence in the process of life creation of personality.

Keywords: *emotional competence, emotional intelligence, life creation, discourse, identity, personality, subject.*